

**Instelling van een Fonds ter verbetering van de kustverdediging
en tot wijziging van de Militiewet 1901 en van de wet
van 23 Mei 1899 (Staatsblad n°. 128).**

NOTA BETREFFENDE DE KUSTVERDEDIGING.

Aan ons verdedigingstelsel behoort in de eerste plaats als eisch te worden gesteld, dat zijne inrichting en zijn vermogen volledige waarborgen opleveren voor eene krachtige en besliste *handhaving onzer onzijdigheid* bij een oorlog tusschen andere Rijken. Niet alleen moet elke schending van onze land- en zee Grenzen kunnen worden belet of gestuit, maar tevens moet met kracht kunnen worden tegengegaan, dat door oorlogvoerenden in het Nederlandsche watergebied of in onze territoriale wateren handelingen worden bedreven, welke strijdig zijn met de internationale verdragen en rechtsbeginselen.

Wanneer eene vreemde strijdmacht, in een oorlog met een anderen Staat, onze onzijdigheid *opzettelijk* schendt, moet worden aangenomen dat dit zal geschieden met een bepaald politiek of strategisch oogmerk, hetwelk den inzet der machtsmiddelen wettigt, welke voor het slagen der onderneming worden vereischt. Maar steeds zal die inzet beteekenen eene verzwakking van de krachten, welke deze partij op het hoofdtooneel van den strijd zal kunnen in werking brengen. Daaruit volgt, dat ons weerstelsel meer volledige waarborgen voor eerbiediging onzer onzijdigheid zal opleveren, naarmate wij beter en krachtiger op het keeren van elke inbreuk daarop zijn toegerust.

Het is te meer noodzakelijk, dat ons verdedigingsvermogen in vorenstaanden zin zóó goed worde ingericht, als redelijkerwijze binnen de grenzen onzer personeele en materiele krachten is te bereiken, omdat elke schending onzer onzijdigheid aanleiding kan zijn, dat wij worden meegesleept in een oorlog, waarbij onze onafhankelijkheid op het spel kan staan. Wie zich eenmaal voorneemt, met een gewichtig doel voor oogen, desnoods zelfs zonder zich om bestaande verdragen of internationale gebruiken te bekommeren, onze rechten te schenden, zal er ook wel op bedacht zijn de noodige middelen aan te wenden, om te trachten elk verzet tegen zijne handeling te breken. Onzerzijds met een schijn van weerstand daartegen te volstaan ware evenzeer met onze nationale waardigheid als met onzen internationalen plicht in strijd en zou ons geen hoopvol uitzicht overlaten op erkenning en behartiging onzer belangen bij de onderhandelingen en verdragen aan het einde van den oorlog. Slechts door met alle macht en middelen, die ons ten dienste staan, de onrechtmatige aanranding te bestrijden, zullen wij onze roeping vervullen en eerbied en belangstelling afdwingen. Maar dan hangt het ook slechts af van den omvang der offers welke wij, door onze krachtsontwikkeling, de tegenpartij noodzaken voor het bereiken van haar doel te brengen, of uit die schending onzer neutraliteit niet een feitelijke oorlog zal voortvloeien.

Voor al wanneer eene der strijdende partijen het om operatieve redenen nuttig of noodzakelijk mocht achten, ons gebied als doortochtsland voor een deel zijner legers naar het operatiotooneel der wederzijdsche hoofdmachten te gebruiken, ten einde langs dien weg in strategisch gunstige richting in den beslissingsstrijd in te grijpen, zou door ons al het mogelijke moeten worden in het werk gesteld om een dergelijken aanval te keeren. Wanneer zulk een inval van de zeezijde kwam, zou voor den aanrander onzer onzijdig-

heid het ongestoord bezit en gebruik van eene of meer onzer havens volstrekt onmisbaar zijn met het oog op eene onafgebroken en bij alle weersgesteldheid verzekerde gemeenschap met het moederland, voor de ontscheping van zwaar oorlogsmateriaal, voor den gewichtigen en omvangrijken dienst van den aan- of afvoer van krijgs- en levensbehoeften, voor wederinscheping eindelijk in geval van een wellicht gedwongen terugtocht; in één woord: als operatiebasis voor de voortgezette onderneming.

Er is dan ook geen middel, dat grootere en zekerder waarborgen verschaft voor het uitblijven van een inval van de zeezijde dan de mogelijkheid eener krachtige verdediging onzer havens en zeegaten tegen eene belangrijke macht. Want daardoor wordt der tegenpartij de vervulling onmogelijk gemaakt van de allereerste voorwaarde, die voor het slagen harer onderneming moet worden gesteld.

De Regeering is intusschen van meening, dat bij de organisatie van ons verdedigingsstelsel ook de mogelijkheid van *een rechtstreeks tegen ons land gericht oorlog* niet mag worden voorbijgezien. Bij de tegenwoordige politieke constellatie in Europa moge eene dergelijke eventualiteit minder op den voorgrond treden dan de kans op verwickelingen voortvloeiende uit de handhaving onzer onzijdigheid, toch kunnen er toestanden intreden, die zulke kansrekeningen omverwerpen. De geschiedenis leert, dat de verhoudingen en groepeerings der natiën soms in korten tijd ingrijpende wijzigingen ondergaan. Ons weerstelsel behoort niet slechts op den toestand van heden te zijn gegrond; het moet ook rekening houden met de eischen, die de toekomst kan stellen. Het zou onverantwoordelijk zijn aan te nemen, dat Nederland nimmer in eenig ernstig conflict met eene andere Mogendheid zou kunnen geraken, dat wij nimmer geroepen kunnen worden onze soevereine rechten tegen onrechtmatige aanranding te verdedigen.

Slechts eene organisatie van ons weerstelsel, die — naar den eisch der Grondwet — „de handhaving van de onafhankelijkheid van het Rijk” en „de verdediging van zijn grondgebied” tot het uiterste als einddoel heeft en die in haar vermogen en proportiën aan dat hooge doel geëvenredigd is, kan ons eerbiediging onzer internationale positie en veiligheid tegen lichtvaardige bedreiging of ongewettigde inmenging verzekeren.

Naar het gevoelen der Regeering moet dus bij het beramen van de in het hierna volgende te behandelen middelen ter verdediging naar de zeezijde, zoowel de handhaving der neutraliteit als de afweer van een rechtstreekschen aanval in het oog worden gehouden.

Een groot deel van de grens van Nederland wordt gevormd door de Noordzee, welke toegankelijk is voor de oorlogsvloten der ons omringende Rijken, zoodat bij het nemen van maatregelen, zoowel tot handhaving onzer onzijdigheid als ter verdediging onzer onafhankelijkheid, de verdedigbaarheid onzer kust een belangrijk onderdeel van Regeeringszorg vormt. Al moge het verrichten van eene landing niet tot de gemakkelijke operatiën gerekend kunnen worden, zoo is onze kust toch geenszins ontoegankelijk en geven vele onzer zeegaten toegang zelfs tot het binnenste van ons land, zoodat bij de verdediging des lands moet worden gewaakt tegen een mogelijk doordringen van den vijand van de zeezijde.

De aangewezen aanvalspunten van eene kust zijn de havens en de zeegaten, die toegang geven tot die havens.

Het Friese zeegat, het zeegat van Ameland en het Eierlandsche gat hebben geenerlei beteekenis, terwijl de Monden van de Eems, het zeegat van de Maas (ook wel Brielsche zeegat genaamd), alsmede het zeegat van Brouwershaven (1), en het zeegat van Zierikzee (1), hetzij door hunne ligging,

(1) Zie echter op bladz. 5.

hetzij door de geringe diepte van de vaarwaters, hetzij door de moeilijke navigatie daarin, zonder bezwaar hier buiten beschouwing kunnen worden gelaten met het oog op de landsverdediging.

Wat de Zuiderzee betreft, de diepte van de daar aangetroffen vaarwaters is niet van dien aard, dat zwaar marine-materieel aldaar kan worden verwacht.

De Vliegaten geven toegang tot den rug van de Stelling van den Helder, tot de Zuiderzee en tot Harlingen. De diepte van de hier aanwezige vaarwaters laat echter alleen toe, dat hier verschijnen torpedovaartuigen en lichte pantserdekkruisers, waarmede bij het vaststellen van de te nemen verdedigingsmaatregelen rekening moet worden gehouden; terwijl de omstandigheid, dat deze gaten toegang geven tot de Stelling van den Helder, er op wijst dat de verdediging van deze zeegaten nauw samenhangt met die van evengenoemde stelling.

De Texelsche zeegaten geven toegang tot de uitgestrekte en goed beschutte reede van Nieuwe Diep, naar de aldaar gelegen marinehaven en naar de Zuiderzee. Zware schepen des vijands vinden aan de noordpunt van Noordholland eene goede gelegenheid om onze kust te naderen, terwijl zij in de haven van Nieuwe Diep eene geheel beschermde ligplaats vinden, alwaar het zwaarste materieel kan gelost worden.

De haven van IJmuiden geeft toegang tot het Noordzeekanaal, dat naar Amsterdam, het hart des lands en het reduit onzer landsverdediging voert. De zwaarste schepen kunnen tot op korten afstand den wal naderen, terwijl zij zelfs de haven kunnen binnenloopen.

Het zeegat aan den Hoek van Holland geeft gelegenheid aan schepen van grooten diepgang om den Maasmond te loopen en naar Rotterdam op te stoomen. Het vormt dus een toegang naar het hart des lands en in den rug van meerdere onzer verdedigingsliniën, hetgeen ook geldt voor het zeegat van Goeree, hetwelk een waterweg vormt, die naar Rotterdam en Dordrecht leidt en aan welken te Hellevoetsluis een marine-etablissemēt wordt aangetroffen, alwaar men gelegenheid tot herstelling en aanvulling vindt.

Nog een laatste toegang, evenwel zeker niet de minst belangrijke, is de Westerschelde. Dit zeegat leidt naar de reede en de havens van Vlissingen en tot den verderen loop der Schelde. De grootste oorlogsschepen vinden bij Vlissingen eene bij ongunstige winden niet aangename, maar toch veilige reede, waarbij nog dient gevoegd te worden, dat Vlissingen eene goede haven en eene uitstekende werf bezit, waardoor het bezit van dit zeegat voor eene op onze kusten opereerende vloot van groot gewicht is.

In den toestand van gewapende neutraliteit geldt voor al de bovengenoemde zeegaten en havens zonder onderscheid, dat wij hebben te zorgen voor de stipte opvolging der neutraliteitsbepalingen en elke hiermede strijdige handeling behooren te beletten. Wij mogen niet toelaten, dat eene der strijdende partijen op onze reeden en in onze havens eene toevlucht zoekt voor hare vloot, om deze in veiligheid te brengen voor den aanval der tegenpartij. Wij moeten verhinderen, dat een vreemde Staat onze havens gebruikt tot uitrusting en bewapening van schepen, voor oorlogdoeleinden bestemd. Het moet niet mogelijk zijn, dat een der oorlogvoerenden van eene onzer havens als maritieme basis voor zijne vloot of als uitvalhaven voor zijne torpedo-booten partij trekt. En het moet volstrekt uitgesloten zijn, dat eene der partijen, al of niet in verband met eene landing op eenig deel der kust, zich van eene onzer havens meester maakt, om deze te gebruiken als basis en uitgangspunt voor den doortocht eener legermacht door ons gebied, of dat zij langs een onzer zeegaten en benedenrivieren oorlogs- en transportschepen brengt in een aangrenzend, bij den oorlog betrokken Rijk. Kunnen wij daaraan niet voldoen, dan zullen wij in onze internationale verplichtingen te kort schieten en onmiddellijk in een oorlog worden meegesleept.

Al onze hiervoren genoemde havens en zeegaten staan er in een of meer

opzichten aan bloot, op de geschetste wijze te worden misbruikt Den Helder en Vlissingen bieden meer in 't bijzonder eene ruime en veilige ligplaats, zelfs aan de zwaarste schepen, terwijl zij — evenals Rotterdam — de noodige werven, fabrieken en werkplaatsen bezitten, om als reparatie en uitrustingshaven te kunnen dienen. Voor eene vreemde vloot kunnen zij eene gunstige maritieme basis vormen. Bovendien zijn zij bijzonder geschikt voor vlucht- en aanvalshaven van vreemde torpedobooten. Als uitgangspunt voor operatiën te land biedt Hoek van Holland (Rotterdam) het meeste voordeel aan.

Kan men zich verder ook het geval denken, dat de bescherming onzer onzijdigheid ons voor de taak stelt eene landing te beletten, wij zullen bovendien zelfs bedacht moeten zijn op de mogelijkheid, dat een der oorlogvoerenden, zonder ons gebied te betreden of ons den oorlog te verklaren, onze kust *blokkeert*, ten einde het gebruiken onzer havens door zijne tegenpartij, of wel den in- en doorvoer in en door ons land ten bate dier partij te verhinderen. Ook daarbij zal dan echter weer het bezit van of de ongehinderde toegang tot en het vrij oponthoud in eene onzer havens het doorvoeren dier blokkade door de vreemde scheepsmacht ten zeerste bevorderen.

Geraakt Nederland *rechtstreeks met een anderen Staat in oorlog*, dan omvat de taak der kustverdediging in hoofdzaak dezelfde opdrachten, als bij de bescherming der neutraliteit, te weten:

a. de verdediging onzer havens en maritieme etablissementen tegen beschieting en inbezitneming, ten einde:

1. aan onze eigen vloot veilige ligplaats, gelegenheid tot uitrusting en herstel en mogelijkheid tot uitloopen te verzekeren;

2. der vijandelijke vloot het gebruik der havens voor bovengenoemde doeleinden en als steunpunt bij eene blokkade onzer kust te ontzeggen;

3. aan eene over zee aangevoerde strijdmacht des vijands eene basis te onthouden, welke haar voor eene operatie te land onmisbaar zal zijn;

b. het doordringen langs onze zeegaten en benedenrivieren in het hart des lands en in den rug onzer verdedigingsliniën te verhinderen;

c. het bestrijden van landingen, hetzij dat deze de vermeestering van eene haven van de landzijde ten doel hebben, ten einde daarvan vervolgens het onder a, 2, gemelde gebruik te maken, hetzij dat zij strekken tot inleiding van eene grootere operatie te land, in welk geval — als hiervoren reeds betoogd — de inbezitneming van eene haven, eventueel van de zeezijde, daarmede onvermijdelijk gepaard moet gaan;

d. eene blokkade onzer kust te beletten of althans in zoodanige mate te bemoeilijken, dat eene volkomen afsluiting van den invoer van krijgs- en levensbehoeften niet wordt bereikt.

Terwijl al onze zeegaten voor het uitloopen onzer torpedobooten geschikt zijn en het aantal en de verspreide ligging dezer uitvalspoorten het groote voordeel aanbiedt, dat het den vijand moeilijk zal vallen zich tegen deze aanvalswapenen voldoende te beveiligen, treedt als basis voor onze eigen marine den Helder bijzonder op den voorgrond, door de gesteldheid zijner toegangen, reede en haven en door de aanwezigheid onzer marine-inrichtingen. Het is om dezelfde reden een begeerenswaardig object voor eene vijandelijke vloot zoo als steunpunt zijner maritieme operatiën en blokkade als tot operatiebasis te land. Wanneer onze tegenpartij beoogt met een in Noordholland geland leger de Stelling van Amsterdam aan de noordzijde aan te tasten, zal zij in de eerste plaats trachten, zich van den Helder meester te maken.

De positie van den Helder sluit tevens den voornaamsten toegang tot de Zuiderzee af, waarlangs eene vijandelijke troepenmacht in het hart des lands kan doordringen en onze voornaamste verdedigingsliniën in den rug bedreigen.

Vlissingen biedt den vijand dezelfde voordeelen als den Helder aan, doch

het vaarwater, waaraan het ligt, geeft hem *geen* directen toegang tot het hart des lands.

De haven van IJmuiden is, mits deugdelijk versterkt, bijzonder gunstig als uitvalshaven van onderzeebooten. Zij vormt tevens den toegang naar Amsterdam, belangrijk Handelscentrum en reduit onzer landsverdediging.

Het is daarom van uitnemend gewicht zoowel het debarkeeren van troepen in de haven te beletten, als haar zoolang mogelijk voor onzen eigen aanvoer open te houden en eene afdoende blokkade er van te bemoeilijken. Dat aan vijandelijke schepen tevens moet worden belet, de zeesluizen van uit zee te vernielen, uit welke handeling ernstig waterbezwaar zou kunnen voortvloeien, behoeft geen betoog.

Het zeegat van Hoek van Holland leidt o.a. naar Rotterdam, dat door zijne uitgebreide handelsinrichtingen, fabrieken en werven, zijne groote voorraden en zijne talrijke en uitmuntende spoor- en waterverbindingen in verschillende richtingen, eene voortreffelijke operatiebasis voor een vijandelijk leger zou aanbieden. Het vaarwater, dat bij Hoek van Holland aanvangt, leidt bovendien eene vijandelijke macht rechtstreeks in het hart des lands, in den rug der Nieuwe Hollandsche Waterlinie en van andere verdedigingsstellingen Afdoende afsluiting van dit zeegat is dringend noodig.

Bij deze beschouwingen over de zeegaten dienen ten slotte nog vermeld te worden het Hollandsch diep en het Volkerak, aangezien de zeegaten van Goeree, Brouwerhaven en Zierikzee naar deze vaarwaters voeren en dus alhier vijandelijke vaartuigen, zij het ook van weinig diepgang, verwacht kunnen worden, tot het verrichten of het ondersteunen eener nevenoperatie in den rug der nieuwe Hollandsche Waterlinie.

De noodzakelijkheid van de afsluiting onzer zeegaten en de versterking onzer havens, zoowel met het oog op de handhaving onzer neutraliteit als tot afweer van een aanval van de zeezijde bij een oorlog tegen Nederland, zal uit het voorafgaande zijn gebleken.

Zeer te recht zijn dan ook die toegangen sedert jaren versterkt. Het is geen nieuw denkbeeld, dat door de Regeering aan de Staten-Generaal ter beoordeeling wordt voorgedragen. (1) Het ingediende voorstel heeft tot strekking om het sedert langen tijd bestaande, doch door den vooruitgang der oorlogstechniek, in 't bijzonder door het grooter vermogen der aanvalsmiddelen, geheel verouderde, weder te brengen op de hoogte van den tijd, hetgeen toch noodzakelijk is om daarvan te verkrijgen het nuttig effect, hetwelk er van geëischt moet worden.

Tot de middelen, die ten dienste staan om met goed gevolg de kustverdediging te voeren, behooren :

10. de levende strijdkrachten te land :
20. de vloot ;
30. de kustversterkingen, met den aanleve van dien.

Is wel eens gezegd, dat de beste verdediging van eene kust geschiedt door eene krachtige oorlogsvloot in zee en hebben wij dit middel in de tijden, toen wij nog over het meesterschap ter zee beschikten, dikwijls met goed gevolg toegepast, in den tegenwoordigen tijd, bij de bestaande machtsverhoudingen, kunnen wij ons tot dit middel niet meer bepalen. Wij zullen de drie genoemde middelen alle moeten aanwenden. Zij moeten in onderling verband worden toegepast en vullen elkander aan.

Hoewel de hulp der zeemacht of reeds eene bedreiging daarmede eene

(1) De Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak, die van de monden der Maas en van het Haringvliet, die van den Helder en de werken aan de Westerschelde maken volgens de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* no. 64) deel uit van het vestingstelsel van het Koninkrijk der Nederlanden. De forten bij IJmuiden en aan den Hoek van Holland behooren onderscheidenlijk tot de Stelling van Amsterdam en tot die van de monden der Maas enz.

tijdwinst van onschatbare waarde kan bezorgen, kan toch uitsluitend met het oog op het afweren eener landing hare hulp door de veldtroepen ontbeerd worden.

Indien deze niet elders door eene daar te vervullen taak gebonden worden, zijn ze toch in staat om alleen een gelanden vijand terug te werpen, doch de veldtroepen kunnen stellig niet eene blokkade tegengaan of bemoeilijken, noch verhinderen dat de vijandelijke vloot bezit neemt van de zeegaten en dat zij de havens en maritieme inrichtingen beschiet. Zelfs kunnen zij het in bezit nemen van havens niet geheel en al verhinderen.

Ook de zeemacht kan niet alleen de volledige kustverdediging voeren. Uit welke onderdeelen men ook de vloot laat bestaan, zij zouden steeds bij haar strijd tegen den vijand veilige toevluchtsplaatsen noodig hebben, alwaar zij hare voorraden aanvult, herstellingen ondergaat en nieuwe krachten put voor het voortzetten van den strijd. De veiligheid dier toevluchtsplaatsen moet worden verzekerd door versterkingen, versperringen en troepen.

De versterkingen aan de kust hebben weder hulp noodig van de zeemacht, om zooveel mogelijk tijdig bericht te ontvangen omtrent de bewegingen des vijands, terwijl de gesteldheid onzer zeegaten dikwijls niet toelaat, dat de kustversterkingen zoo geplaatst worden, dat zij het geheele zeegat beheerschen, in welk geval de zeemacht de verdediging moet steunen of ten deele overnemen. Troepen zijn noodig om de kustversterkingen tegen aanvallen van de landzijden te beschermen.

Er bestaat dus bij de kustverdediging tusschen de verschillende middelen van verweer een onverbrekelijk verband. Hoewel in een later stadium de geheele taak der verdediging, ook aan de kustzijde, aan de levende strijdkrachten te land ten deel valt, kunnen de zeemacht en de versterkingen evenmin als de versperringen in het geheele samenstel worden gemist.

Aangenomen mag worden, dat wij in staat zullen zijn eene landing krachtadig te beletten, indien een voldoende aantal troepen voor de verdediging der kust kan worden bestemd en *tijdig* eene *voldoende sterkte* troepenmacht tegenover het landingspunt kan worden *bijeengebracht*. Aan de evenvermelde voorwaarden behoort echter te kunnen worden voldaan.

Onze goede communicatiën naar en langs de kust bevorderen wel is waar eene spoedige concentratie van troepen op eenig deel der kust, doch het onderkennen van het juiste punt, waar die concentratie zal moeten plaats hebben, zal steeds moeilijk blijven, niettegenstaande bij ons de regeling van den kustwachtdienst en zijne bescherming, zoowel als de aanleg en de voorbereiding tot aanleg van de vereischte telegraphische en telephonische gemeenschap aan billijke eischen alleszins voldoet.

Niettegenstaande alzoo verschillende omstandigheden zeer te onzen gunste zijn, blijft, bij eene — in verhouding tot de beschikbare troepen — lange kustlijn, het groote gevaar bestaan, dat het werkelijke voornemen van de tegenpartij niet tijdig wordt onderkend, omdat die tegenpartij zal trachten om, door voor eene vloot zoo gemakkelijk uitvoerbare misleiding, ons te nopen tot eene verplaatsing van troepen naar een kustgedeelte, waar hij *niet* wil landen en alzoo tot ontblooting van het werkelijke landingspunt, alwaar hij zoo verrassend mogelijk zal verschijnen.

Is eenmaal eene concentratie der verdedigende troepen in *uitvoering*, d. w. z. het spoorwegvervoer in eene bepaalde richting in vollen gang, dan kost het veel tijd een samentrekken der troepen naar eenig *ander*, soms *ver* verwijderd, kustgedeelte tot stand te brengen. Dezen tijd zal de tegenpartij zich ongetwijfeld ten nutte maken, niet alleen om de landing te bewerkstelligen, maar ook om zich in het terrein zoodanig vast te zetten en te versterken, dat hij aan de pogingen om hem terug te werpen, voldoende weerstand kan bieden en alzoo tijd winnen tot de aankomst van versterkingen. Immers, al zoude hij aanvankelijk slechts eene divisie of één legerkorps te gelijk hebben kunnen

overvoeren, daarbij zal geen vijand het laten, omdat hij zich niet met een minderheid in een vijandelijk land zal wagen, vooral niet bij moeilijke en bedreigde communicatiën; hij zal dus méér troepen aanvoeren, totdat hij een voldoende *overmacht* heeft op den verdediger. De kans van slagen der geheele landingsoperatie hangt alzoo af van de snelheid, waarmede de bedoelde tegenpartij meerdere troepen kan nazenden, terwijl deze snelheid beheerscht wordt door den afstand tot zijne eigen havens, door de snelheid van het vervoer, door het aantal voorhanden transportmiddelen en door de voor de operatie beschikbare macht. Ongetwijfeld zal de vijand het vorenstaande bij den opzet zijner operatie voorbereiden en zullen wij dus daarmede rekening moeten houden.

Uit het vorenstaande moge gebleken zijn, hoezeer het in het algemeen voor den verdediger eener kust noodig is:

a. om zijne hoofdmacht niet te vroeg in beweging te brengen (d. w. z. niet vóórdat het werkelijke voornemen van de tegenpartij is onderkend);

b. om toch al dadelijk middelen ter plaatse te hebben om aan de tegenpartij oponthoud te bezorgen.

De daarvoor bestemde troepen zullen eene zware taak te vervullen hebben en moeten dus van uitstekende hoedanigheid zijn.

Bij eene kust als de onze, bij welke het aan wal brengen vooral van paarden en materieel, tal van bezwaren met zich brengt, en waar men zoo weinig kan rekenen op eene voldoende lange periode van gunstig weer, zal de tegenpartij zoodra mogelijk trachten zich in het bezit te stellen van eene goede haven, welke hem bovendien tal van hulpmiddelen voor de verpleging biedt. De landing aan de open kust is dus, zooals reeds vroeger is gezegd, slechts eene inleiding, een maatregel, die noodzakelijk door het bezetten van eene haven moet worden aangevuld, wat echter uitgesloten is *indien* wij hebben zorg gedragen, dat aan de tegenpartij de toegang tot de havens door versterking daarvan en door onze zeemacht wordt ontzegd.

Het bezit van versterkte punten aan de kust verkort bovendien het *door troepen* te verdedigen gedeelte der kust belangrijk, omdat eene landing binnen de, op ongeveer 15 K.M. te stellen, werkingssfeer van een goed versterkt en bewaard punt, vrijwel uitgesloten is; voorts maakt de verdeeling in vakken, door de aanwezigheid van versterkte punten langs de kust ontstaan, de groepeerings onzer strijdkrachten gemakkelijker.

Om al deze redenen is het in het belang der verdediging van de kust ook zeer noodig aan de tegenpartij de inbezitneming van de landzijde der voor hem noodzakelijke havens te beletten of althans aanzienlijk te vertragen; daardoor toch wordt voor ons de tijd gewonnen, die noodig is om zóóveel troepen samen te trekken, dat de kans ontstaat den tegenstander terug te werpen, vóórdat hij eene goede basis in bezit heeft.

Naast de levende strijdkrachten te land en de versterkingen, heeft de zeemacht eene, reeds vroeger aangeduide, zeer belangrijke taak bij onze landsverdediging aan de zeezijde. Zij moeten in staat worden gesteld deze taak *in het algemeen verband te vervullen*.

Betreffende de uitbreiding van het materieel der zeemacht, welke de Regeering in verband met het vorenstaande noodig acht, meent zij te mogen verwijzen naar de uiteenzetting in de Memorie van Toelichting op de Marinebegroting van het jaar 1909, waar eene opgave werd gegeven van het vereischte materieel, hetgeen verschilt van dat, hetwelk door de commissie in zake samenwerking werd voorgesteld.

Intusschen zij hieraan nog het volgende toegevoegd.

De uitbreiding, die de oorlogsvloten der ons omringende Mogendheden in de laatste jaren hebben ondergaan, heeft hier te lande wel eens de meening doen ontstaan, dat door ons, voor de verdediging der kust, moet worden afgezien van elk optreden in de open zee en dat het marinematerieel slechts

bestaan moet uit vaartuigen, die alleen plaatselijk in de zeegaten kunnen optreden. In dien gedachtengang wordt zoo gaarne de waarde van ons materieel verkleind, de waarde van het vijandelijk materieel vergroot. Tegen deze opvatting moet evenwel beslist front gemaakt worden, zoowel uit een moreel, als uit een technisch oogpunt. Opvoedende kracht bezit dit beginsel niet; eene marine, welker materieel alleen toelaat den vijand lijdelijk af te wachten, gaat in gevechtskracht achteruit en geeft hare waarde als oorlogsmiddel prijs.

De marine *kan* bij het materieel voor eene actieve verdediging de toevoeging van eenige schepen van zwaarder charter niet missen, terwijl het bezit daarvan ten slotte den vijand noodzaakt, voor eene onderneming tegen onze kust zwaar materieel af te zonderen en zijne voor andere doeleinden bestemde vloot daarmee te verzwakken.

Onze actieve scheepsmacht zal moeten bestaan uit pantserschepen, torpedobooten, pantserbooten en onderzeebooten.

Al is het duidelijk, dat wij geen pantservloot kunnen bouwen, die ons het meesterschap op onze kust verzekert, zoo zou een algeheel gemis van pantserschepen onzerzijds het den vijand op onze kust al bijzonder gemakkelijk maken. Bij eene landing toch zoude hij zijne transportvloot slechts met zeer geringe dekking kunnen doen verschijnen; eene blokkade van onze kust zoude desnoods door lichter materieel kunnen worden verricht, terwijl wij geheel en al onmachtig zouden zijn om reeds bij den aanvang van den oorlog te beletten, dat de vijand de buitenste gedeelten onzer zeegaten met kleine schepen in bezit neemt en ons zodoende verhindert de noodige oorlogsvoorbereidselen te treffen. Welk een gevaarlijk wapen de torpedoboot ook is, op de actie daarvan kan overdag niet gerekend worden; daarin kan wel ten deele worden te gemoet gekomen door het gebruik van onderzeebooten, doch deze zijn wederom niet overal en niet onder alle omstandigheden bruikbaar. Ook voor de handhaving der onzijdigheid op punten, waar zich de actie der kustversterkingen niet kan doen gevoelen, is het noodig, dat wij over pantserschepen, bewapend met krachtig geschut, beschikken. Torpedobooten, nog minder onderzeebooten, kunnen voor dit doel dienen.

Echter is het hier niet de plaats om nader over de benoodigde pantser-schepen uit te weiden, aangezien het wetsontwerp tot instelling van een fonds tot verbetering van de kustverdediging geen aanbouw van nieuwe pantserschepen beoogt.

Voor wat betreft de torpedobooten, die evenmin als onderzeebooten, in eenig stelsel van kustverdediging mogen ontbreken, komt het gewenscht voor, het bestaande type *Ophir* eenigszins te verbeteren. Met behoud van de bestaande artillerie- en torpedobewapening ware bij de nieuw aan te bouwen booten het voorschip te versterken en te verhoogen, hetgeen eenige meerdere waterverplaatsing ten gevolge zal hebben. Hierdoor alsmede door eene kleine wijziging in de verhouding der afmetingen zullen zij nog beter dan de bestaande booten type *Ophir* aan de te stellen eischen voldoen.

De soort en het aantal van elk der maritieme middelen, welke voor ieder van de deelen onzer kust noodig worden geacht, houden verband met de opstelling en indeeling der vloot bij mobilisatie en in tijd van oorlog; een en ander kan hier geen punt van bespreking uitmaken, aangezien het wel geen nadere toelichting zal behoeven, dat de wijze waarop over onze verdedigingsmiddelen zal worden beschikt, geheim moet blijven; echter is de bestemming van de verschillende vaartuigen waaruit het reeds aanwezige materieel is samengesteld, bij de behandeling der verschillende marinebegrotingen herhaaldelijk uiteengezet.

Rekening houdende met hetgeen reeds is aangebouwd uit de Marinebegrotingen voor de jaren 1909 en 1910, en met de mijnenleggers en de onderzeeboot III, die zullen worden afgebouwd uit die voor 1911, komen nog in aanmerking voor aanbouw uit de fonds:

8 zeegaande torpedobooten,

14 pantserbooten,

2 onderzeebooten,

terwijl wijders ook ten laste van dat fonds komen de bedragen noodig voor het inrichten van twee depotschepen voor onderzeebooten en voor aanschaffing van de noodige verspermijnen en van de daarvoor benodigde magazijnen.

Betreffende het uit het fonds aan te bouwen of aan te schaffen materieel moge, wat de pantserbooten betreft, nog het navolgende dienen.

Daargelaten dat men ook nog in de andere gevallen dezer schepen met vrucht zal kunnen benutten, worden ze in de formatie onzer vloot onmisbaar geacht:

1°. om de eigen torpedovloot beter tot haar recht te kunnen laten komen, door het geven van steun bij het uitbreken uit de zeegaten en bij het terugkeeren na een uitval;

2°. voor bewaking en beveiliging in de vaarwaters;

3°. om mede te werken aan het tegengaan van betonningswerkzaamheden door den vijand;

4°. voor het beveiligen van de eigen scheepsmacht tegen aanvallen van vijandelijke torpedobooten;

5°. voor het observeren van de uitvals- en toegangswegen en om te voorkomen dat daarin door den vijand versperringen worden gelegd;

6°. om het doordringen van lichte vijandelijke vaartuigen te bemoeilijken in vaarwaters, waar zulks niet door kustversterkingen wordt belet;

7°. tot steun van de landmacht bij het tegengaan van rivierovergangen door vijandelijke troepen;

8. voor bewaking en verdediging van versperringen in de gevallen, waarin zulks ten gevolge van de ligging, den afstand of het slechte zicht niet door versterkingen aan den wal kan plaats hebben.

Tot nadere toelichting van de hierboven vermelde punten zij alsnog opgemerkt:

Ad 1°. Eene aanvallende scheepsmacht zal zeer zeker trachten onze zeegaten zoo afdoend mogelijk te blokkeeren.

Als algemeene regel, steunende op de maritieme krijgsgeschiedenis, mag aangenomen worden, dat de eigenlijke afsluiting van nabij zal plaats hebben door licht materieel — in hoofdzaak torpedobootjagers — dat in de eerste plaats dient om zoo mogelijk torpedobooten het uitloopen te verhinderen en om de tegenpartij te observeren. Als steun voor deze eerste linie zullen lichte kruisers worden aangewezen, die echter verder naar buiten zullen post vatten, terwijl deze kruisers op hunne beurt wederom gesteund zullen worden door krachtiger schepen, welke zich nog meer naar buiten zullen ophouden.

Om met het actief optreden van onze torpedovloot het gewenschte resultaat te kunnen bereiken moet haar in de eerste plaats, zoowel bij den uitval, als bij de terugkomst steun verleend worden tegen de vijandelijke torpedobootjagers, die, indien zij daarin niet verhinderd worden, in de onmiddellijke nabijheid van de uitgangen onzer zeegaten zouden post vatten.

Om die torpedobootjagers te dwingen verder naar zee af te houden, waardoor aan onze torpedobooten de gelegenheid wordt gegeven om uit te breken of binnen te vallen, zijn o. m., de pantserbooten bestemd, die in artilleristisch vermogen en bescherming verre de meerdere zijn van de torpedobootjagers, en tegenover die vaartuigen kunnen beschouwd worden als drijvende fortjes onder bescherming waarvan onze torpedovloot met kans op goed gevolg zal kunnen optreden.

Zoude de aanwezigheid in en voor onze zeegaten van die pantserbooten ten gevolge hebben, dat aan het licht vijandelijk materieel steun werd verleend door het zwaardere materieel uit de tweede linie, zou dit niet anders

dan voordeelig voor ons kunnen zijn, omdat hierdoor de kans grooter zou kunnen worden, dat onze torpedo's en onderzeebooten succes zullen kunnen behalen op dit zwaardere vijandelijk materieel; hetwelk binnen hun bereik wordt gebracht.

Werd in het bovenstaande uiteengezet, hoe de pantserbooten o. m. bestemd zijn voor de bereiking van het sub 1°. gemelde doel, zoo schijnt de vraag gewettigd of dit doel niet evengoed te bereiken zou zijn met torpedobootjagers, die niet alleen als artillerieschip doch ook als torpedobootvaartuig waarde hebben.

Wat de torpedobewapening der jagers betreft, deze is niet superieur aan die onzer geprojecteerde verbeterde *Ophirs*, tenzij men zoude overgaan tot een zoo vergroot jagertype, dat hieraan uit anderen hoofde te groote bezwaren zouden zijn verbonden.

Jagers van middelmatige afmetingen — hierna zal worden aangetoond dat het kleinste jagertype evenmin voor ons doel bruikbaar is — paren aan het voordeel van beter zee te kunnen houden en grooter snelheid te kunnen ontwikkelen dan torpedobooten, de nadeelen van grooter zichtbaarheid, waardoor eene der voorwaarden, waaraan het torpedomateriaal voldoen moet, n.l. het verrassend optreden zeer geschaad, en de kans van door een vijandelijk schot te worden ontredderd, vergroot wordt.

Ook de manoeuvreervaardigheid van dergelijke jagers staat ten achter bij die van onze *Ophirs*, zoodat meer nut van het torpedowapen zal getrokken worden door het gebruik van torpedobooten, al te gader redenen, waarom het uit dien hoofde onnoodig is, om de jagers hun intrede te doen maken in ons kustdefensiematerieel.

Het voordeel van langer zee te kunnen houden moet ook niet te hoog worden aangeslagen; want bij de weersomstandigheden, waaronder onze torpedobooten verbeterd type *Ophir* niet meer hunne torpedobewapening zullen kunnen gebruiken, zal eene vijandelijke vloot zich wel niet in of dicht voor onze zeegaten ophouden.

Het gebruik van jagers ter bestrijding van soortgelijke vaartuigen en van het overige lichte vijandelijk materieel, dat, gelijk hooger betoogd, de binnenste blokkade-linie zal vormen, en vervolgens voor het doel vervat in de punten 2 t/m. 8, verdient al evenmin aanbeveling.

Lettede op de tegenwoordige samenstelling der verschillende zeemachten kan toch gereedelijk worden aangenomen, dat het lichte materieel hoofdzakelijk zal bestaan uit torpedobootjagers, die in zoo groote getale bij alle groote zeemachten aanwezig zijn, dat ze voor al onze toegangen uit zee in groot aantal kunnen worden verwacht.

Verder blijkt uit de schepenlijsten der vreemde Mogendheden, dat de jagers voortdurend in sterkte der bewapening en in snelheid, dus ook in waterverplaatsing, toenemen.

Willen wij derhalve kans hebben om met succes de vijandelijke jagers te bestrijden, dan moeten onze jagers in artilleristischen zin minstens de gelijken, liefst de meerderen zijn der vijandelijke jagers.

Er kan dus niet volstaan worden met het jagertype, dat thans zijn intrede bij het Nederlandsch eskader in Oost-Indië heeft gedaan, van welke jagers bij een artilleriesvloot de taak is, om te opereeren in samenwerking met de pantserschepen, en bij een torpedovloot om als groote, zeer zeewaardige en goed bewoonbare torpedobooten op te treden, terwijl de jagers voor de kustverdediging ter bestrijding van vijandelijke torpedobootjagers, dus voornamelijk met hun artilleristisch vermogen, zouden hebben op te treden los van de pantserschepen, en dus zonder steun moeten zijn opgewassen tegen de vijandelijke destroyers.

Die jagers zouden dus van vrij groote waterverplaatsing moeten zijn, waardoor, met het voordeel der weinige zichtbaarheid, ook verloren zoude

gaan en het vermogen van het verrassend optreden, en de geringe kans om door het vijandelijk vuur buiten gevecht te worden gesteld, waarbij dan nog komt, dat de groote lengte de manoeuvrevaardigheid zoude doen verminderen, terwijl de meerdere diepgang, in verband met de onder het schip uitstekende schroeven, de kans op beschadiging van dit toch reeds zoo zwak gebouwde materieel bij uitvallen uit onze moeilijke vaarwaters aanmerkelijk zou vergrooten.

Uit het vorenstaande moge blijken, dat de voordeelen als torpedovaartuig van den jager boven de torpedobooten verbeterd type-*Ophir* geen gewicht in de schaal kunnen leggen, terwijl, om als artillerieschip met kans op succes te kunnen optreden, een type jager zouden moeten worden aangebouwd van zoo groote waterverplaatsing en waaraan uit anderen hoofde voor het gebruik in onze zeegaten zulke groote nadeelen verbonden zouden zijn, dat onder geen voorwaarde, voor het beoogde doel, tot invoering van den jager voor de kustdefensie mag worden overgegaan.

Voor geen tegenspraak schijnt het vatbaar, dat de geschutstrijd tegen vijandelijke torpedobootjagers, in het geval, waarin wij verkeerden, toch veel beter te voeren is met kanonnen, opgesteld op beschermde schepen, die betrekkelijk weinig of niets te duchten hebben van het vuur der vijandelijke jagers, dan van af even kwetsbare vaartuigen, waarbij dan nog in aanmerking moet worden genomen, dat de torpedobootjagers reeds door één gelukkig schot buiten gevecht zijn te stellen, terwijl een pantserboot, omdat ze door het vuur der jagers bijna niet ernstig is te treffen, het zelfs tegen een grooter aantal jagers zal kunnen opnemen.

Werd hierboven op tactische gronden de jager voor ons kustdefensiematerieel minder doelmatig geacht, ook om financieele redenen mag aan de invoering van dit materieel niet worden gedacht.

Zoals gezegd, zouden deze jagers grooter moeten zijn dan onze Oost-Indische jagers; de prijs zal dus beduidend hooger moeten worden dan voor die vaartuigen, welke ongeveer 9½ ton kosten, wordt besteed.

Voor het thans voor pantserbooten uitgetrokken bedrag zouden slechts een vijftal jagers van ongeveer 750 ton, zooals ze thans in Frankrijk worden gebouwd, kunnen worden verkregen, terwijl Engeland tegenwoordig nog verder gaat en jagers van 900 ton in aanbouw brengt en zelfs nog grootere jagers bezit, zoodat het wel geen nadere toelichting zal behoeven, dat het bescheiden aantal, hetwelk wij voor het bedrag van f 7,910,000 zouden kunnen bouwen, ten eenenmale ontoereikend zoude zijn voor het doel, dat men daarbij voor oog en heeft.

Zelfs al stelde men zich op het standpunt, dat de jagertype *Wolf* en *Fret* voor dit doel nog geschikt zoude zijn, dan nog was het voor bovengenoemde som te bouwen aantal, n.l. ruim een achtal, evenzeer volstrekt onvoldoende, waarbij men wel in aanmerking dient te nemen, dat met de groote kansen op beschadiging van dit zoo zwak gebouwde materieel er vast op gerekend zou dienen te worden, dat een gedeelte — stel ½ van het aantal — niet voor den dienst beschikbaar is, zoodat men zou moeten aannemen, dat men slechts op 6 van die 8 jagers kan rekenen.

En verder leggen niet alleen de aanschaffingskosten — ongeveer f 2000 per ton, tegen ongeveer f 1000 per ton van gepantserd materieel — hier groot gewicht in de schaal, doordat zij het aantal voor eene bepaalde som aan te bouwen vaartuigen tot op de helft zullen terugbrengen, doch ook de jaarlijks terugkeerende exploitatiekosten, die zeer hoog zijn, veel grooter dan die der pantserbooten, exploitatiekosten, die dus de Marinebegroting voortdurend zullen drukken.

Daar in die exploitatiekosten begrepen zijn de kosten voor afschrijving van het materieel, wordt er hier nog eens speciaal de aandacht op gevestigd dat, aangezien de levensduur der jagers op 15, die der pantserbooten op 20

jaar gesteld wordt, bij een totaal van aanschaffing van f 7,910,000 deze post reeds een jaarlijksch verschil zoude opleveren van ruim f 130,000 ten nadeele der jagers. Zoowel uit tactisch als uit financieel oogpunt is dus aanschaffing van torpedojagers, in plaats van of ter gedeeltelijke vervanging van de voor het kustdefensie-materieel voorgestelde pantserboot, ongewenscht.

Ad 20. Bij elke behoorlijk georganiseerde verdediging te land en te water heeft men een bewakings- en veiligheidsdienst noodig. Het ligt in het voor-nemen, waar mogelijk, dezen dienst op te dragen aan de vaste verdedigingswerken. In belangrijke vaarwaters echter, die niet door verdedigingswerken zijn afgesloten of in gedeelten daarvan, die niet door vuur van versterkingen kunnen worden beheerscht, moet deze dienst aan vaartuigen worden opgedragen.

Ad 30. Wil een vijand in onze niet of slechts gedeeltelijk betonde vaarwaters doordringen met eenigszins krachtig materieel, dan moet hij, ter wille van de veilige navigatie, van te voren die vaarwaters betonnen.

De eigenlijke betonningswerkzaamheden moeten uit den aard der zaak geschieden met klein materieel, dat zeker door zich meer buitenwaarts bevindende zware schepen zal worden gesteund. Dit zwaardere materieel zal dien steun in de eerste plaats verleen door zoo krachtig mogelijk tegen de forten op te treden, welke forten op hun beurt tot taak hebben, die grootere schepen op afstand te houden. Ten einde onder die omstandigheden het vijandelijke lichte materieel het betonnen te beletten, wordt naast de forten de steun van pantserbooten noodig geacht. Bovendien zullen deze vaartuigen bij voor ons gunstige omstandigheden of bij dik weer, waarbij het den vijandelijken grooten schepen bezwaarlijk zal zijn de voor de betonning bestemde lichtere vaartuigen te steunen, mede om het gevaar, dat zij loopen om onder die omstandigheden een prooi te worden van onze torpedovaartuigen, ook meer buitenwaarts met succes pogingen tot betonning kunnen beletten.

Ad 40. Evenals afdeelingen van het leger zich door voorpostenliniën moeten dekken, moet eene scheepsmacht maatregelen nemen om zich tegen torpedo-aanvallen te beveiligen. Dit heeft het meest afdoende plaats door op daartoe geschikte plaatsen een cordon te vormen, waardoor aanvallers zoo mogelijk kunnen worden tegengehouden, of in elk geval niet ongemerkt kunnen naderen. Het behoeft wel geen betoog, dat, waar mogelijk, kustversterkingen krachtig tot dit doel zullen kunnen medewerken, doch dat de mate van succes daarvan afhangt van den aard en de gesteldheid der vaarwaters en van de locale omstandigheden.

Ad 50. Het zal wel niet noodig zijn breed uit te wijden over de noodzakelijkheid van den verdediger om op de hoogte te blijven van de bewegingen des vijands, niet alleen in onze zeegaten zelve, maar ook zelfs buiten het bereik van het vuur onzer forten, terwijl hem zooveel mogelijk alle voor ons nadeelige handelingen moeten worden belet.

In dit verband zij herinnerd aan hetgeen in den Russisch-Japanschen oorlog voor Port-Arthur is geschied.

Ad 60. De vaarwaters, die hier worden bedoeld, zijn door hunne geringe diepte niet toegankelijk voor zwaar vijandelijk materieel. Toch is het voor eene goede verdediging noodig ook hier meester van het terrein te blijven en zijn die vaarwaters voor uitvallen van onze vloot van groote waarde, waarom inbezitname door den vijand moet worden voorkomen. Hiervoor vaste versterkingen te bouwen wordt veel te kostbaar, terwijl hetzelfde doel is te bereiken door verplaatsbare strijdmiddelen, i. c. de pantserbooten.

Ad 7° en 8°. Betreffende deze punten zal nadere toelichting wel overbodig zijn.

Waar in het bovenstaande de gronden zijn uiteengezet waarom hier te lande behoefte bestaat aan materieel, dat in artilleristischen zin volstrekt de meerdere is van het kleine vijandelijk materieel, dat vóór of in onze zee-gaten kan worden verwacht, dat aan goede bescherming voldoende snelheid paart en bovendien met het oog op het navigeren in onze betrekkelijk nauwe vaarwaters, groote manoeuvreervaardigheid moet bezitten, daar moest naar een type van vaartuig worden gezocht, dat aan vele en uiteenlopende eischen moet voldoen. De Regeering meent, dat in de voorgestelde en hierna te beschrijven pantserboot van omstreeks 530 ton voor dit vraagstuk eene gelukkige oplossing is gevonden; de eischen waaraan dat vaartuig voldoet vormen een compromis, maar toch komen de gestelde eischen ieder in het bijzonder tot hun recht.

Beschrijving der pantserboot.

De pantserboot is een oorlogsvaartuig, dat geheel berekend is voor onze zee-gaten.

Aangezien de bewapening der torpedojagers — en dit zijn toch wel hoofdzakelijk de vaartuigen, waaruit het hierboven bedoelde lichte vijandelijke materieel zal bestaan — in de laatste jaren aanmerkelijk krachtiger is geworden, werd het uit dien hoofde noodig, om in plaats van de daarvoor door de Commissie in zake samenwerking tusschen land- en zeemacht voorgestelde pantserdekboot met 4 kanons van 7,5 c.M., pantserbooten te projecteeren, bewapend met 4 semi automatische kanonnen van 10,5 c.M. L/50 en 2 mitrailleurs.

Deze vaartuigen van 530 ton waterverplaatsing zullen worden voorzien van een pantsergordel van 55 m.M. dikte en een pantserdek van 20 m.M., beide over de geheele lengte.

De munitie-aanvoer boven het pantserdek zal eene bescherming krijgen van 50 m.M. pantser, terwijl ook de commando-toren op deze wijze zal worden gepantserd.

Als voortstuwingsmiddelen zullen deze vaartuigen worden uitgerust met verbrandingsmotoren, waaraan o.m. het voordeel is verbonden dat geen schoorsteenen noodig zijn, hetgeen de kwetsbaarheid vermindert en waardoor het schootsveld van het geschut vrijer is, terwijl de helft zal worden voorzien van eene installatie voor draadlooze telegraphie.

Waar zoo menigmaal de opmerking werd gemaakt, dat wij onze verdedigingsmiddelen niet moeten kopieeren naar buitenlandsch model en rekening moet worden gehouden met specifiek Nederlandsche toestanden en belangen, wordt gemeend dat bij het ontwerpen der pantserboot dit in het oog is gehouden.

Wat het overige drijvende materieel betreft, 't welk de Regeering zich voorstelt, dat uit het voorgestelde fonds behoort te worden aangeschaft, valt aan de reeds vroeger gegeven toelichtingen weinig meer toe te voegen.

Het nut toch van de in de Memorie van Toelichting vermelde 8 zee-gaande torpedobootten en 2 onderzeebootten met de daarbij behoorende inrichtingen wordt algemeen erkend, terwijl de opgegeven aantallen rekening houden met het totaal noodig geachte aantal, in verband met de reeds beschikbare vaartuigen van dit type.

Gelijk reeds elders vermeld behooren voor eene goede utilisatie der onderzeebootten twee depotschepen voor onderzeebootten te worden ingericht. De onderzeebootten toch moeten in oorlogstijd op vlugge en gemakkelijke wijze hare accumulatorenbatterij kunnen laden, voorzien kunnen worden van samen-geperste lucht voor de lucht tanks der bootten en voor de torpedo's, in de gelegenheid zijn gebruikte artikelen, als brandstof, torpedo's, mondvoorraad

enz. aan te vullen, en de beschikking hebben over eene werkplaats, waar herstellingen van kleinen omvang, die echter voor het gebruik der booten gebiedend noodzakelijk kunnen zijn, dadelijk verricht kunnen worden.

Aangezien nu op alle plaatsen, welke tot basis voor de onderzeebooten kunnen worden aangewezen, over de bovenvermelde hulpmiddelen moet kunnen worden beschikt en ook de bemanningen, zullen deze valide blijven, in de gelegenheid dienen te worden gesteld om uit te rusten, waartoe de gelegenheid, vooral op onderzeebooten van de afmetingen der booten voor onze kustverdediging bestemd, te wenschen overlaat, moet voor een en ander over depotschepen beschikt kunnen worden, die door onze binnenwateren naar alle plaatsen kunnen worden overgevoerd, van waaruit de onderzeebooten zullen kunnen optreden.

Voor dit doel zal kunnen worden volstaan met twee daarvoor in te richten vaartuigen. Onder den post 2 »onderzeebooten met de daarbij behorende inrichtingen«, is nu gerekend op een bedrag om twee uit de oorlogssterkte afgevoerde vaartuigen voor bovenuiteengezet doel in te richten.

Wat de verspermijnen aangaat, zal het wel geen bevreesding wekken, dat het niet in 's lands belang wordt geacht te vermelden, waar deze zullen worden aangewend en in welke aantallen. Waar de bij de marine ingevoerde automatische contactmijnen het groote voordeel hebben, aan dat type in het algemeen eigen, van binnen zekere grenzen overal te kunnen worden gebruikt naar mate dit door den loop der omstandigheden wordt vereischt, zal het duidelijk zijn dat van dit krachtige wapen een niet te geringe voorraad beschikbaar moet zijn en dat de grootte van dezen voorraad verband houdt met de wijze, waarop men zich voorstelt van dit verdedigingsmiddel gebruik te maken.

Behalve op de tot de uitbreiding der mijnenleggers behorende mijnen is gerekend op een voorraad, die op drie plaatsen in den lande zal worden opgelegd, en waarvoor nog *twee* magazijnen zullen noodig zijn.

Ten aanzien van den aard en de inrichting der kustversterkingen geldt het volgende.

Nagaande, welke de bewapening onzer kustversterkingen moet zijn, doet zich in de eerste plaats de vraag voor, of voor de bestrijding van de zware slagschepen des vijands uitsluitend lange kanonnen moeten worden bestemd, dan wel of voor dat doeleinde ook beschikt moet kunnen worden over kusthouwitsers.

Ofschoon de uitwerking van projectielen uit kusthouwitsers geschoten, op de dekken der schepen zeer groot kan genoemd worden, zoo staat hier tegenover, dat de trefkans van deze houwitsers belangrijk achterstaat bij die der lange kanonnen. Zulks is niet te verwonderen, omdat door de noodzakelijkheid onder groote verhoogingen te vuren, ten einde de pantserdekken des vijands te kunnen treffen, de vluchttijd groot wordt en de breedtespreidingen aanzienlijk toenemen, terwijl het doel zich veelal met vrij groote snelheid verplaatst. Hierbij zij gevoegd, dat op de spreiding een aanzienlijke invloed wordt uitgeoefend door de aan de kust heerschende winden, die niet in alle luchtlagen dezelfde zijn, zoodat iedere verandering van elevatie onvoorziene afwijkingen zal medebrengen.

Bovendien zullen fouten in de afstandmeting, die vooral op grotere afstanden (bijv. boven 4000 M.), niet te vermijden zijn, zich bij het krombaanvuur veel sterker doen gevoelen, dan bij het vlakbaanvuur; daar wijders voor verschillende afstanden ook verschillende ladingen moeten gebruikt worden, zoo kan van een nauwkeurig en snel vuur geen sprake zijn. Immers moeten de, tijdens het vuur vereischte, correctiën dikwerf door wijziging der lading worden aangebracht, wat mede een bron van vertraging en oorzaak van niet treffen oplevert.

Dit alles te zamen genomen, is de regeling van het houwitservuur uiterst

ingewikkeld, terwijl de resultaten twijfelachtig blijven. Goede kans op uitwerking is dan ook alleen te verwachten door een groot aantal houwitser te gelijk af te vuren. Zoo wordt aangegeven, dat Amerika zijne houwitser tot een aantal van 16 samen voegt, ten einde door een salvo uitwerking te verkrijgen. Toch blijft dan nog op bewegende doelen de trefkans twijfelachtig. Daarbij komt dat eene vijandelijke vloot, die kustversterkingen bestrijdt, ten slotte op de kortere afstanden zal naderen, wil zij kans op succes hebben. Op die kortere afstanden evenwel verliest de houwitser veel van zijne uitwerking.

Voor onze kustverdediging is dan ook afgezien van het gebruik van kusthouwitser en wordt vermeend, dat op afdoende wijze in de verdediging kan worden voorzien door:

- a. lange kanonnen van zwaar kaliber;
- b. lange kanonnen van middelbaar kaliber;
- c. lichte kanonnen;
- d. mitrailleurs.

Ad. a. Welk kaliber men moet nemen en tot welke kaliberlengte men moet overgaan, zal voor elk der versterkingen, in verband met de plaatselijke omstandigheden, behooren te worden uitgemaakt. In het algemeen zal het geschut, hetwelk in staat moet zijn zwaar gepantserd vijandelijk materieel onder vuur te nemen, reeds op de afstanden, waarop dit met zijn artillerie schade aan onze kustversterkingen kan toebrengen, bestaan uit kanonnen van 28 c.M. L./45. Vergrooing van dit kaliber of meerdere lengte dezer vuurmonden, wordt niet noodig geacht.

Voor de verdediging van vaarwaters, waar alleen minder zwaar gepantserde vijandelijke schepen te verwachten zijn of waar de vuuruitwerking eerst op korten afstand behoeft te worden bereikt, zal met kanonnen van 24 c.M. L./40 of 21 c.M. L./45, wellicht op een enkel punt met een nog minder zwaar kaliber, kunnen worden volstaan.

Ad b. Behalve de hiervoren genoemde zware kalibers wordt het noodig geoordeeld ook middelbaar snelvuurgeschut in de kustversterkingen op te stellen, met het doel ook de secundaire pantseringen, zoomede de onbeschermde deelen der schepen met kans op uitwerking te beschieten en de licht of niet beschermde vaartuigen met vuur te overstelpen, zonder dat daarvoor de zware kalibers behoeven te worden aangewend. Hiervoor zouden snelvuurkanonnen van 15 c.M. L./55 te bestemmen zijn.

Ad c. Lichte snelvuurkanonnen dienen ter bestrijding van vijandelijke torpedovaartuigen en tot flankering van strand- en zeedijken, ten einde mogelijke pogingen tot landing van kleine afdeelingen in de nabijheid der kustversterkingen tegen te gaan. Tevens moeten zij dienen tot verdediging van in zee gelegde versperringen, voor welke opruiming de vijand licht materteel zal bezigen. Voor dit doel zijn te bestemmen semi-automatische kanonnen van 7,5 c.M. L/55 en kanonnen van 7,5 c.M. L./30.

Ad d. Mitrailleurs dienen voor de eigen nabijverdediging der versterkingen.

In verband met de uitwerking van het hedendaagsche vuur, moet als een besliste eisch aangemerkt worden, dat bij het kustgeschut de bedieningsmanschappen en de vuurmonden van boven zijn gedekt. De opstelling der vuurmonden zal dus behooren te geschieden hetzij in koepels, hetzij onder schilden.

Koepels hebben het voordeel, dat zij een vollediger dekking bieden dan schilden, wijl deze laatste niet bestand zijn tegen volle projectielen uit het

zware scheepsgeschut. Ook geven koepels aan de daarin opgestelde vuurmonden een veel grooter schootsveld, dan met onder schilden geplaatste vuurmonden kan worden bereikt. Evenwel mag niet uit het oog worden verloren, dat de opstelling in koepels veel kostbaarder is dan die onder schilden. Men kan rekenen, dat twee vuurmonden in koepels evenveel kosten als drie vuurmonden onder schilden, nog daargelaten de kosten voor onderbouw, enz., die bij eene opstelling in koepels ook belangrijk grooter zijn.

In verband met het vorenstaande is aangenomen, dat het geschut in koepels moet worden opgesteld alleen dáár, waar zulks, in verband met de eischen van het schootsveld, noodzakelijk is, en voorts dáár, waar aangenomen kan worden, dat het betrokken verdedigingswerk door zijne vooruitgeschoven of geïsoleerde ligging, door het zwaar geschut eener omvattend opgestelde scheepsmacht met kans op krachtige uitwerking kan worden beschoten. Overal elders wordt het nieuwe geschut onder schilden geplaatst.

Ten einde van eene goede uitwerking der vuurmonden verzekerd te zijn, dient te worden beschikt over eene nauwkeurige werkende goed gedekte afstandmeting.

Eene gewichtige aanvulling der artillerie in den strijd om het behoud der zeegaten zijn de versperringen.

Het behoeft geen betoog, dat eene versperring, die op de juiste plaats ligt, en door vuur van den wal tegen opvisschen is gedekt, eene geduchte hindernis vormt; geen vloot, hoe sterk zij ook zijn moge, zal het wagen het veld, waarin mijnen liggen, te bevaren. De krijgsgeschiedenis geeft talloze voorbeelden van de geduchte uitwerking dezer vernielingsmiddelen en van het moreele effect, dat hunne aanwezigheid teweegbrengt.

De versperringen, welke in den tegenwoordigen tijd hoofdzakelijk uit mijnen bestaan, kunnen als volgt worden onderscheiden :

- a. electro-schoktorpedo's,
- b. grondmijnen,
- c. automobiele torpedo's, en
- d. automatische contactmijnen.

In het algemeen zijn electro-schoktorpedo's, grondmijnen, alsmede batterijen van automobiele torpedo's gebonden aan bepaalde plaatsen, terwijl automatische contactmijnen kunnen gelegd worden, daar waar zij voor het oogblik noodig zijn.

Zijn de electro-schoktorpedo's eenmaal gelegd, dan sluiten zij het vaarwater af, doch belemmeren ook de eigen scheepvaart. Grondmijnen sluiten ook het vaarwater af, doch belemmeren de eigen scheepvaart niet.

Bij het vaststellen van de versperringen, noodig in onze zeegaten, dient voor elke versperring uitgemaakt te worden, of zij uit electro-schoktorpedo's, uit grondmijnen dan wel uit eene combinatie van beide soorten zal moeten bestaan.

Er behoort tevens voor gezorgd te worden, dat de uitwerking der mijnen voldoende zij om de moderne oorlogsschepen, ondanks hun tegenwoordig beter verzekerd drijfvermogen, tot zinken te brengen.

Batterijen van automobiele torpedo's worden voor onze kustverdediging niet aanbevolen. Zij zouden belangrijke en kostbare waterstaatswerken vorderen, terwijl dan nog niet de zekerheid verkregen is, dat zij in alle opzichten zouden voldoen. In onze betrekkelijk ondiepe zeegaten met hunne sterk wisselende stroomingen is de kans van met succes lanceren van af den wal zeer gering.

Automatische contactmijnen hebben reeds sinds eenige jaren hare intrede

bij onze marine gedaan en aldaar goed voldaan. Zij hebben het voordeel, binnen zekere grenzen, overal te kunnen worden gebruikt, naarmate dit door den loop der omstandigheden noodig is en geven dus een uitmuntend middel om in den loop van den oorlog, daar waar het noodig is, den vijand hindernissen in den weg te leggen.

Zijn reeds bij verschillende Marinebegrotingen gelden aangevraagd voor het hierbedoelde materieel, ook in de som, bij het wetsontwerp voor de marine aangevraagd, is een bedrag begrepen voor het aanschaffen van automatische contactmijnen, met den aankleve van dien

Het behoeft wel geen betoog, dat bij elke kustversterking het vereischte aantal zoeklichten noodig is, zoowel ter bewaking van de versperring als tot verlichting van het vaarwater zelf. Deze zoeklichten moeten worden opgesteld in verband met de locale omstandigheden.

Is in vorenstaande regelen aangegeven de wijze, waarop dit gedeelte onzer kustverdediging behoort te zijn ingericht, zoo dient men den nu bestaanden toestand onzer kustversterkingen aan vorengenoemd stelsel te toetsen en den weg aan te geven, waarop in deze verbeteringen zijn te treffen. De plaatsen, waar de bestaande kustversterkingen zijn gelegen, beantwoorden in het algemeen aan de eischen, die uit vorenstaande beschouwingen voortvloeien.

Dit geldt o. m. voor de reeks van kustversterkingen aan de Texelsche zeegaten, zoodat hier geen nieuwe werken zullen worden bijgebouwd. Echter is de bewapening dezer werken geheel onvoldoende en verouderd, en de opstelling en dekking daarvan gebrekkig. Voorziening hierin is zeer noodig.

Omtrent het fort Kijkduin werd in de Memorie van Toelichting reeds meegedeeld, dat het zware geschut aldaar in koepels zal moeten worden opgesteld. Ook het fort Erfprins zal van een koepel voor zwaar geschut moeten worden voorzien, ten einde van het groote schootsveld partij te kunnen trekken, dat deze opstellingswijze aanbiedt.

Het doel en de beteekenis van de versterking der haven van IJmuiden is, voor zooveel de algemeene taak bij het handhaven der neutraliteit betreft en wat zijne rol bij een werkelijk oorlog aangaat, hiervoor uiteengezet. Het tegenwoordige pantserfort aldaar zou op zichzelf, na eenige verbetering te hebben ondergaan, wellicht in staat zijn om aan niet te zwaar gepantserde schepen het binnenkomen in de haven en het zich aldaar ophouden te ontzeggen, en zou — met medewerking van troepen buiten het fort — aan in de haven gelande troepen het in bezit nemen van de zeesluizen te kunnen beletten. Maar het fort is door zijne verouderde bewapening en de geringe dracht en uitwerking daarvan niet in staat eene vijandelijke scheepsmacht te dwingen op grooten afstand te blijven. Het fort kan dus niet in voldoende mate bijdragen tot het bemoeilijken van eene blokkade en het steunen van eene doorbreking daarvan.

Bovendien is de bewapening van het fort te weinig krachtig en de werkingssfeer daarvan te beperkt, om een geschutstrijd te kunnen opnemen met eene vloot, welke uit eene omvattende opstelling in open zee het fort met zwaar geschut beschiet.

Blootgesteld aan een overmachtig vuur op afstanden, welke met de fortkanonnen niet kunnen worden bereikt, zal het fort tot zwijgen zijn te brengen zonder den vijand schade te hebben kunnen aanbrengen en zijne taak te hebben kunnen vervullen.

De inrichting van het fort sluit de mogelijkheid buiten, door eene uitbreiding en algeheele moderniseering der bewapening en door eene betere opstelling daarvan, in het bovengemeld gemis van gevechtskracht en werkingssfeer te voorzien. Bovendien zoude eene omwerking van het fort gedurende zeer geruimen tijd een toestand scheppen, waarin het zeegat geheel onverdedigend zoude zijn. Daarom is het hier noodzakelijk een tweede fort

te bouwen, hetwelk vermoedelijk zijne plaats zal vinden ten zuiden van het kanaal. Daar het fort zoowel van de zeezijde als van de landzijde kan worden aangevallen, zal het een gesloten werk moeten wezen, met eene zeer krachtige vuuruitwerking naar de zeezijde, terwijl in verband met de mogelijkheid eener omvattende beschieting uit zee, het geschut in koepels zal moeten worden opgesteld.

Het fort aan den Hoek van Holland kan geacht worden nog aan de eischen te voldoen, die aldaar gesteld moeten worden. Alleen waren aan den Nieuwen Waterweg tot betere bestrijking der versperring en bestrijding van gelande troepen nog een klein eenvoudig verdedigingswerk te maken, uitsluitend bewapend met licht snelvuurgeschut en mitrailleurs.

De tegenwoordige Stelling der Goereesche zeegaten omvat de kustbatterij van de vesting Hellevoetsluis. Zelfs bewapend met de meest moderne vuurmonden, kan zij door hare ligging niet op voldoende wijze de vaarwaters alhier beheerschen, nog daargelaten, dat zij een der voorwerpen, welke zij dekken moet, n.l. de marinewerf, vlak achter zich heeft. Een krachtig werk vóórwaarts van Hellevoetsluis is dus beslist noodig. Het zal, wegens zijne vóóruitspringende ligging, een koepelfort moeten zijn, doch kan met eene bewapening van middelbaar kustgeschut volstaan.

Door de meer genoemde Commissie werd voorgesteld de bouw van een fort aan de Dirkslandsche Haven; door de verandering in de vaarwaters sedert dien tijd ingetreden, zou deze plaats voor het fort niet juist zijn. Een nauwgezet nader onderzoek, als bedoeld op blz. 2 der Memorie van Toelichting, zal dan ook worden ingesteld. Komt het fort eenmaal tot stand, dan kan de bewapening van het kustfront der vesting Hellevoetsluis zelve, die echter ook dan, als linker-vleugel-steunpunt der positie op het eiland Voorne, behouden moet blijven, eenvoudig zijn, en zal daarvoor van voorhanden geschut worden partij getrokken.

Aan de Westerschelde liggen thans de kustversterkingen bij Neuzen en bij Ellewoutsdijk. Beide zijn geheel verouderd; hare bewapening is voor vuur tegen moderne oorlogschepen waardeloos; de inrichting der kustbatterijen is in elk opzicht volstrekt onvoldoende.

De waarde dezer beide versterkingen is voor de bescherming onzer neutraliteit niet meer dan schijn. Bovendien zou, zelfs bij betere bewapening en inrichting, hare ligging niet toelaten onze onzijdigheid ook op het beneden-deel der Westerschelde en in de haven van Vlissingen te handhaven.

De beteekenis, welke deze uitmuntende haven met hare uitgebreide, voor de zwaarste schepen toegankelijke reede, hare ruime ligplaatsen en hare belangrijke scheepswerf kan bezitten als vlootstation voor eene oorlogvoerende Mogendheid, als vlucht- en reparatiehaven, als steunpunt bij eene blokkade van onze kust of als uitvalhaven voor topedobootten, is hiervoor reeds voldoende in het licht gesteld. Men kan de mogelijkheid niet ontkennen, dat zij op de oorlogvoerende partijen eene zoo groote mate van aantrekking zou kunnen oefenen, dat één harer, ook reeds uit zucht der tegenpartij vóór te zijn, tot het bezetten en gebruiken der haven wordt uitgelokt.

Eene neutraliteit welke niet steunt op de macht om ze te doen eerbiedigen, mag niet verwachten te worden ontzien. In een grooten Europeeschen oorlog zijn zulk machtige factoren werkzaam, dat tegenover eene kleine natie partijen er toe kunnen komen de conventioneele neutraliteitsverplichtingen ter zijde te stellen wanneer het gebruik van het onzijdig territoir haar voordeelen belooft welke de bezwaren der neutraliteitsschending overtreffen. Die bezwaren zoo hoog mogelijk op te voeren geeft den besten, ja eenigen waarborg ongemoeid te blijven.

De neutraliteit der Westerschelde te handhaven en de haven van Vlissingen te verdedigen is derhalve dringend noodzakelijk. Onze zeemacht alleen is daartoe niet in staat. Zij mist de pantserschepen krachtig genoeg om, indien

dat noodig mocht worden, zonder verderen steun den strijd tegen eene vreemde pantservloot te kunnen opnemen. Eene overmacht tegenover zich krijgende, zouden onze pantserscheepen op de Westerscheld zijn opgesloten, afgesneden van het hart des lands, en aan vernietiging prijsgegeven.

Uit den aard der zaak kunnen ook de levende strijdkrachten te land alleen in de afsluiting van het vaarwater en de verdediging der havens niet voorzien. Bovendien zou de bestrijding van landingen op Walcheren en het beletten van de inbezitneming van Vlissingen aan de landzijde eene aanzienlijke troepenmacht vorderen, welk aan groot gevaar zou blootstaan van zijne verbinding met het achterland te worden afgesneden en welker vastlegging aan de verdediging van Walcheren bovendien ons veldleger bedenkelijk zou verzwakken.

De aanleg van een krachtig bewapend, zelfstandig, stormvrij pantserfort bij Vlissingen is daarom onvermijdelijk. Daardoor zal niet alleen, zonder verzwakking verzwakking van onze, elders zoo noodzakelijke mobiele macht te land en te water, onzijdigheid op dit punt op de beste wijze verzekerd zijn, maar tevens verliezen door den aanleg van dat fort alle verder agressieve ondernemingen tegen de Zeeuwsche eilanden hare waarschijnlijkheid en hare beteekenis. Het bezit dier eilanden en zelfs van den spoorweg Middelburg—Bergen op Zoom heeft voor onze tegenpartij weinig waarde, zoolang zij Vlissingen als basis mist. Geen der andere havens op Walcheren en Zuid-Beveland toch is met die van Vlissingen, ten opzichte van toegankelijkheid, diepte, ruimte en hulpmiddelen, ook slechts eenigszins vergelijkbaar. De aanleg van een fort bij Vlissingen zal geen nieuwen toestand scheppen ten aanzien onzer internationale verplichtingen en bevoegdheden. Het geldt hier de vervanging, op eene meer doelmatige plaats, van bestaande versterkingen, welke door ligging, inrichting en bewapening niet meer aan de tegenwoordige eischen voldoen. Deze versterkingen zullen dan ook kunnen worden opgeheven, zoodra het fort bij Vlissingen gereed zal zijn.

De tegenwoordige versterkingen der Stelling van het Hollandsch Diep en het Volkerak, de zoogenaamde Stelling van Willemstad, voldoet, wat de plaats der versterkingen betreft, aan billijk te stellen eischen; alleen zal, bij verbetering der bewapening der overige werken, zijn te overwegen, of de kustbatterij van Willemstad niet kan worden opgeheven.

Ten aanzien van de tegenwoordige bewapening der bestaande versterkingen dienen ingrijpende veranderingen te worden voorgesteld.

De hoofdbewapening onzer kustbatterijen bestaat thans uit kanonnen van 24 c.M. Y en van 24 c.M. L 25.

De kanonnen van 24 c.M. Y. moeten als geheel verouderd en als volstrekt waardeloos worden beschouwd. Zij hebben, uit een modern oogpunt beschouwd, geene uitwerking; zijn niet in staat om eenig modern pantser in voldoende mate te beschadigen; hebben zeer geringe vuursnelheid en geen voldoende trefkans, terwijl zij ouderdomsgebreken beginnen te vertoonen die de bediening bemoeilijken. Bovendien hebben zij geen beschermde opstelling, zoodat aan eene kustbatterij met dergelijke kanonnen bewapend, weinig beteekenis kan worden gehecht.

Doch ook de kanonnen van 24 c.M. L 25 zijn niet meer op de hoogte van hun tijd. Den strijd met moderne slagscheepen kunnen zij in geen geval aanvaarden. Daar evenwel hunne trefkans nog goed genoemd mag worden, kunnen zij in vaarwaters waar geen schepen van grooten diepgang en dus ook geen met zware pantseringen, verwacht kunnen worden, nog eene nuttige aanwending vinden.

Moeten dus op alle voornane punten de hiervoren genoemde kanonnen plaats maken voor zeer modern geschut van krachtige uitwerking, zoo dient nog opgemerkt, dat alle kustversterkingen eene aanvulling behoeven van

middelbaar snelvuurgeschut, aangezien dit thans ten eenenmale ontbreekt. Evenzoo moeten nieuw aangeschaft worden de voor de nabijverdediging noodzakelijke lichte snelvuurkanonnen en mitrailleurs. Van de laatste is slechts een klein getal aanwezig.

Van het overige, thans op de kustbatterijen aanwezige geschut, ofschoon in vuursnelheid en uitwerking bij het nieuwere kustgeschut belangrijk achterstaande, zijn nog eenige kanonnen van 24 c.M. L/35 bruikbaar.

Ook het geschut, in de pantserforten aanwezig, hoewel mede geenszins modern, zal worden behouden; trouwens, dat geschut te vervangen, zonder wijziging van het geheele bestaande fort, wordt vrijwel ondoenlijk geacht; de overweging, dat dit geschut behoorlijk gedekt is opgesteld, heeft aanleiding gegeven in de pantserforten geene veranderingen voor te stellen.

In verband met den bewakingsdienst en de in iedere stelling aan te leggen versperringen, zal het geringe aantal zoeklichten, op de kustversterkingen aanwezig, aanzienlijk dienen te worden vermeerderd, terwijl eindelijk de installaties voor afstandmeting voorziening behoeven.

De Regeering vleit zich in het vorenstaande te hebben aangetoond, dat de toestand onzer kustversterkingen dringend verbetering eischt. Het is allermint een nieuw gezichtspunt, als de Regeering verklaart, dat onze kustverdediging veel te wenschen overlaat; in het bijzonder is dit echter het geval, nu in de laatste jaren in de constructie van geschut en pantser groote vorderingen zijn gemaakt en mitsdien de gevechtskracht der schepen aanzienlijk is toegenomen.

Tot nadere uiteenzetting is deze Nota van den juisten aard en omvang der bestaande leemten kan de Regeering geene vrijheid vinden. Zij meent zich dus tot het vorenstaande te moeten bepalen.

Ten slotte moge hier volgen eene beschouwing over de kosten van de verbeteringen, aan de verschillende verdedigingsmiddelen aan de zeezijde aan te brengen.

Zooals uit de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp tot instelling van een fonds ter verbetering van de kustverdediging enz. blijkt, wordt voor de uitvoering der daaraan verbonden werkzaamheden een bedrag van f 38,370,000 noodig geacht, een bedrag alzoo, dat blijft beneden het in de wet vastgestelde maximum van 40 millioen. Dit totaal bedrag is gesplitst in f 25,080,000 voor de kustversterkingen en f 13,290,000 voor het drijvend materieel met den aankleve van dien. Mede is in de Memorie de wijze vermeld, waarop laatstgenoemde som zal moeten besteed worden.

In de eerste plaats zij hier betreffende het marinematerieel uitdrukkelijk geconstateerd, dat het materieel hetgeen thans bij de fondswet aangevraagd wordt, slechts beschouwd moet worden als eene aanvulling van het *ontbrekende*.

Waar uit verschillende schrifturen betreffende de onderwerpelijke zaak het duidelijk is gebleken, dat op dit punt bij velen misverstand bestaat, moge het volgende nog als toelichting dienen.

Door verschillende Ministers van Marine is steeds betoogd, dat volgens hun oordeel voor de *instandhouding* van het bestaande * marinematerieel jaarlijks een bedrag van f 4,200,000 wordt vereischt.

De oorzaak daarvan is, dat het marinematerieel in veel meerdere mate dan de kustversterkingen aan slijtage onderworpen is en aan veroudering, waaronder in dit verband verstaan moet worden, dat dit materieel, ten gevolge van den vooruitgang in de techniek der middelen van aanval en tegenweer, ongeschikt wordt voor het doel waarvoor het werd aangeschaft. Om niet voor het feit te komen te staan, dat op een gegeven oogenblik de marine slechts in het bezit zou zijn van volstrekt waardeloos materieel, behoort tijdig in de vervanging daarvan te worden voorzien.

Ten einde die vervanging ook geregeld te doen plaats hebben en zooveel mogelijk op het juiste oogenblik, moet rekening gehouden worden met

zekeren „levensduur” der schepen en vaartuigen, welke, wat het gepantserd materieel betreft, op 20, het torpedo-materieel op 15 en het overige materieel n.l. de mijnleggers en kanonneerbooten op 25 jaar gesteld is, onder beding namelijk, dat de noodige zorg aan het gewone onderhoud worde besteed.

Om dus te komen tot het bedrag, dat gemiddeld jaarlijks noodig is voor de *instandhouding* van de vloot, moeten de aanschaffingskosten van het gepantserd materieel gedeeld worden door 20, die van het torpedomaterieel door 15 en die van het overige door 25.

Uiteraard zal voor iedere gedachte samenstelling der vloot het aldus berekend totaal benodigd jaarlijksch bedrag kunnen verschillen, doch bij de vloot, zooals de Minister van Marine meent, dat die behoort te zijn samengesteld, is dit totaal ad f 4,200,000 gelijk aan het door vroegere Ministers van Marine voor dit doel noodig geachte bedrag.

Met eene jaarlijksche uitgave voor nieuwen aanbouw van f 4,200,000 is alzoo het marinematerieel op de hoogte van den tijd en op sterkte te houden, onder deze voorwaarde nochtans, dat uit dit bedrag geen nog ontbrekend materieel behoeft te worden aangeschaft, hetgeen evenwel thans juist het geval is.

Dat er aan dat materieel ontbreekt, kan geen bevreesing wekken, als men in aanmerking neemt, dat van 1900 tot en met 1906 veel minder dan de som van 42 ton jaarlijksch voor nieuwen aanbouw werd besteed.

In die jaren werd in totaal voor aanbouw van marinematerieel slechts ± 30,5 millioen verwerkt, terwijl, naar bovenstaanden maatstaf, voor de *instandhouding* der vloot noodig zoude zijn geweest tien maal 4,2 millioen, zoodat reeds daardoor een achterstand van ongeveer 11,5 millioen moest ontstaan. Het is niet de bedoeling om hiér stil te staan bij de omstandigheden, die tot dezen achterstand geleid hebben; voor het onderwerpelijke betoog is het toch voldoende om het feit te constateeren en er op te wijzen, dat, wil de vloot op de benodigde sterkte kunnen komen, het tekort dat thans, in geldswaarde omgezet, onder bijvoeging van het benodigde voor de voor de onderzeebooten bestemde depotschepen en voor verspermijnen en de daarvoor bestemde magazijnen totaal f 13 290 000 bedraagt, zal moeten ingehaald.

Ten slotte zij hier nog vermeld, dat wel is waar het totaal bedrag, noodig geacht voor aanvulling van het marinematerieel, f 13 290 000 bedraagt, doch dat, ten einde het bedrag, dat boven de gewone jaarlijksche uitgaven voor de defensie voor het in orde brengen der kustverdediging noodig zal zijn, zooveel mogelijk te beperken, reeds bij den financielen opzet van het fonds, blijkens het hieromtrent voorkomende in de *Memorie van Toelichting*, gebruik is gemaakt van de toevallige gunstige omstandigheid, dat de toestand van het thans aanwezige marinematerieel, bestemd voor de verdediging hier te lande, voor zoover dit ook tot de in de toekomst gedachte organisatie zal behooren, van dien aard is, dat eerst in het jaar 1914 met de geleidelijke vernieuwing daarvan zal behoeven te worden aangevangen, zoodat, omdat in de som van f 4 200 000, die voor de geleidelijke vernieuwing van al het marinematerieel jaarlijksch wordt noodig geacht, 22 ton voor aanbouw van van materieel voor de verdediging *hier te lande* begrepen is, deze 22 ton gedurende de vier eerste jaren voor *aanvulling* zullen kunnen worden gebezigd, echter met uitzondering van 6 ton, die noodig zijn voor den aanbouw van materieel waarvoor reeds bij de Marinebegroting voor 1910 de eerste termijnen worden toegestaan. Het buitengewoon bedrag, noodig geacht voor het voorzien in het tekort van het bestaande marinematerieel, moet dus eigenlijk beschouwd worden te zijn ruim 5 millioen, namelijk f 13 290 000 verminderd met f 8 200 00.

Ten aanzien van de wijze waarop de Regeering zich voorstelt de f 25 080 000

voor de kustversterkingen te verwerken, volgen hier de bedragen, noodig geacht voor elke positie afzonderlijk,

De versterkingen aan de Texelsche zeegaten	f 9 025 000
Idem aan de haven van IJmuiden	5 227 000
Idem aan den Hoek van Holland	146 000
Idem aan de Goereesche zeegaten	3 985 000
Idem aan het Hollandsch Diep en het Volkerak	1 296 000
Idem aan de Westerschelde	5 242 000
De versperringen	156 000
	<hr/>
	f 25 080 000

Van dit bedrag zal worden besteed :

Voor vestingbouw, waaronder pantserkoepels, electriche installatiën, zoeklichten, afstandmeting, grondaankoop, enz..	f 15 247 020
Geschut	4 206 700
Munitie	5 464 280
Versperringen	159 000
	<hr/>
	f 25 080 000

De Regeering moet er uitdrukkelijk op wijzen, dat de raming van de verdeling der te besteden som over de verschillende positiën en over de aangegeven bestemmingen als eene globale moet worden beschouwd. Wijziging hierin zou noodig kunnen noodig blijken, hetzij ten opzichte van onderdeelen welke nog een nader onderzoek vereischen, hetzij ten gevolge van veranderde omstandigheden vóór en tijdens de uitvoering. Mochten deze wijzigingen leiden tot eenig onvermijdelijke overschrijding van enkele posten der raming, dan zal het streven der Regeering zijn dit meerdere door beperking van andere posten te compenseeren.

In elk geval echter mag aan bovenstaande raming geen *volstrekt bindend* karakter worden toegekend. Eerst door de opeenvolgende jaarlijksche begrootingen van het fonds zal hierin worden voorzien, waarbij dan tevens, voor zoover dit met s' lands belang is overeen te brengen, de alsnog noodig geachte toelichtingen bij de te verwerken bedragen zullen kunnen worden verstrekt.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Oorlog,
W. COOL.